

سنڌ ايڪٽ نمبر XII مجريه 1994

SINDH ACT NO.XII OF 1994

سنڌ ثقافتي ورثو (تحفظ) ايڪٽ، 1994

THE SINDH CULTURAL HERITAGE
(PRESERVATION) ACT, 1994

فهرست (CONTENTS)

تمهيد (Preamble)

دفعات (Sections)

1. مختصر عنوان ۽ شروعات

Short title and commencement

2. وصفون

Definition

3. مشاورتي ڪميٽي

Advisory committee

4. سوال ته ڇا تحفظ ۾ ورتل ڪو ورثو تاريخي آهي

Question as to whether any protected heritage is of historic
interest

5. احاطن جي حوالي، تحفظ وغيره

Custody, preservation etc., of premises

6. تحفظ ۾ ورتل ورثي جو اعلان

Declaration of protected heritage

7. حڪومت جي تحفظ ۾ ورتل ورثي جو حق يا سنڀال حاصل ڪرڻ

Acquisition of right in or guardianship of a protected heritage of
the Government

8. تحفظ ۾ ورتل ورثي جو تحفظ

Preservation of protected heritage

9. سنڀال نه ڪري سگهندڙ مالڪ

Owners under disability

10. رهتن جي اوڳاڙي

Recovery of Arrears

11. تحفظ ۾ ورتل ورثي جي مرمت لاءِ مالي امداد جي درخواست

Application of endowment to repair of a protected heritage

12. تحفظ ۾ ورتل ورثي جي لازمي خريد

Compulsory Purchase of Protected heritage

13. تحفظ ۾ ورتل ورثي جي مرمت

Maintenance of protected heritage

14. چنڊا ۽ امداد

Contributions and donations

15. تحفظ ۾ ورتل ورثي جو مقصد ۽ استعمال

Purpose and use of protected heritage

16. تحفظ ۾ ورتل ورثي ۾ حڪومت طرفان حق کان دستبردار ٿيڻ

Relinquishment of Government rights in a protected heritage

17. مخصوص تحفظ ۾ ورتل ورثي تي پهچ جو حق

Right of access to certain protected heritage

18. ڏنڊ

Penalty

19. ختم ڪرڻ جو اثر

Overriding effect

20. قاعدا

Rules

21. هن ايڪٽ تحت ڪم ڪندڙ شخص جو تحفظ

Protection to the Person; acting under this Act

سنڌ ايڪٽ نمبر XII مجريه 1994

SINDH ACT NO. XII OF 1994

سنڌ ثقافتي ورثو (تحفظ) ايڪٽ، 1994

THE SINDH CULTURAL HERITAGE
(PRESERVATION) ACT, 1994

[30 اپريل 1994]

ايڪٽ جنهن ذريعي سنڌ صوبي ۾ قديم ماڳن ۽ تعميراتي،
تاريخي، آثار قديم، فني اهميت جي حاصل، ايتنالا جيڪل،
اينٿروپولاجيڪل ۽ قومي دلچسپي جي شين جي محفوظ
بڻايو ۽ تحفظ ڪيو ويندو.

تمهيد (Preamble) جيئن ته سنڌ صوبي ۾ قديم ماڳن ۽ آرڪيٽيڪچرل،
تاريخي، آرڪيالاجيڪل، آرٽسٽڪ، ايتنالا جيڪل،
اينٿروپولاجيڪل ۽ قومي دلچسپي جي شين جي محفوظ
بڻائڻ ۽ تحفظ ڪرڻ ضروري ٿي پيو آهي.
ان کي هن ريت عمل ۾ آندو ويندو:

مختصر عنوان ۽
شروعات 1. هن ايڪٽ کي سنڌ ثقافتي ورثو (تحفظ) ايڪٽ،
1994 سڏيو ويندو.

Short title and
commencement (2) هن جي پوري صوبي سنڌ ۾ نافذ ٿيندو بشمول ساحلي
علائقن جي.

(3) هي فوري طور تي لاڳو ٿيندو.

وصفون
Definition 2. هن ايڪٽ ۾، جيستائين ڪجهه مضمون ۽ مفهوم
ڪجهه ٻيون طلب ڪري، تيستائين:

(i) “ڪميٽي” مطلب دفعہ 3 تحت جوڙيل مشاورتي ڪميٽي؛

(ii) “چيئرمين” مطلب ڪميٽي جو چيئرمين؛

(iii) “حڪومت” مطلب سڌ حڪومت؛

(iv) “مينٽين ۽ مينٽيننس” جنهن ۾ شامل آهي

تحفظ ۾ ورتل ثقافتي ورثن ۽ هنڌن جي بچاءَ

لاءِ لوڙها لڳرائڻ، ڍڪڻ، مرمت ڪرڻ، اصلي

صورت ۾ آڻڻ، حفاظت ڪرڻ وغيره؛

(v) “ميمبر” مطلب ڪميٽي جو ميمبر؛

(vi) “تحفظ ۾ ورتل ورثو” مطلب ڪو هنڌ يا آثار

قديم تاريخي، ثقافتي يا قومي قدر جو

حڪومت طرفان نوٽيفڪيشن ذريعي اعلانيل

هنڌ، جنهن ۾ شامل هوندي ان سلسلي ۾ منع

ڪيل ٻاهرين زمين يا ٻاهريون پٽيون وغيره؛ ۽

(vii) “مالڪ” جنهن ۾ شامل آهي مالڪ طرفان

قانوني طور مجاز بڻايل ڪو شخص ۽ ڪو

مئنيجر يا انتظام رکڻ جا اختيار استعمال

ڪندڙ ترسٽي.

3. (1) هن ايڪٽ جي مقصد لاءِ حڪومت هڪ مشاورتي ڪميٽي جوڙيندي، جيڪا چيئرمين ۽

Advisory

committee

حڪومت طرفان مقرر ڪيل 6 ٻين ميمبرن تي

مشتمل هوندي، جن مان ٽي تعميراتي فن جا مورخ،

آثار قديم جا ماهر، ورثي جي حفاظت ڪرڻ ۾ ماهر ۽

ثقافتي آرٽس ۽ ڪرافٽس جا عالم هوندا.

(2) چيئرمين يا ميمبر، سواءِ ايڪس آفيشو ميمبر جي،

	جيسٽائين اهو حڪومت کي خط ذريعي استعيفيٰ نه ڏئي يا اڳ ۾ هٽايو نه وڃي، اهي حڪومت جي خوشي سان عهدو رکندا. (3) چيئرمين ڪنهن شخص کي ميمبر طور مقرر ڪري سگهي ٿو. (4) عهدي جي مقصد لاءِ مقرر ڪيل سرڪاري ميمبر عهدو ڇڏڻ تي ميمبر نه رهندو.
سوال ته ڇا تحفظ ۾ ورثو تاريخي آهي Question as to whether any protected heritage is of historic interest	4. جيڪڏهن ڪو سوال اٿي ٿو ته ڪو هنڌ يا ڪا تعميراتي، تاريخي، آثار قديمه يا قومي قدر جي شئي آهي يا نه ته، اهو معاملو حڪومت ڏانهن اماڻيو ويندو. جيڪا مشاورتي ڪميٽي سان مشاورت بعد ساڳئي معاملي تي فيصلو ڪندي ۽ حڪومت جو فيصلو حتمي هوندو.
علائقن جي حوالي، تحفظ وغيره Custody, preservation etc., of premises	5. جتي ڪميٽي ڪا ڄاڻ حاصل ڪري ٿي يا ڪنهن ماڳ يا آرڪيٽيڪچرل، تاريخي، ثقافتي يا قومي قدر جي شئي جي دريافت يا موجودگي جي معلومات حاصل ڪري ٿي جنهن جو ڪو مالڪ نه آهي، اها اهڙي ڄاڻ يا معلومات جي تصديق ڪرڻ کانپوءِ، اهڙا قدم کڻندي جيڪي اهڙي ماڳ يا شئي جي تحويل ۾ وٺڻ، محفوظ بڻائڻ ۽ تحفظ ضروري سمجهي.
تحفظ ۾ ورثي جو اعلان Declaration of protected	6. (1) حڪومت ڪميٽي جي سفارش تي سرڪاري گزيت ۾ نوٽيفڪيشن ذريعي يا ٻي صورت ۾ ڪنهن تاريخي، ثقافتي يا آرڪيٽيڪچرل قدر جي ماڳن جو هن ايڪٽ جي مقصد لاءِ تحفظ ۾ ورثي طور اعلان ڪري سگهي ٿي.

heritage

(2) ذيلي دفعه (1) هيٺ شايع ٿيندڙ نوٽيفڪيشن جي ڪاپي اخبارن ۾ شايع ڪئي ويندي ۽ ان نوٽيفڪيشن جي ڪاپي اهڙي هنڌ تي يا نزديڪ ترين ماڳ ڀرسان لڳائي ويندي، جنهن سان اهي سبب پڻ ڄاڻايا ويندا، جن ڪاٺ نوٽيفڪيشن ڪڍيو ويو آهي ۽ اعتراض گهرايا ويندا ان ۾ ڄاڻايو ويندو ته هڪ نوٽيفڪيشن جي نڪرڻ کان مهيني جي اندر اندر سرڪار نوٽيفڪيشن ۾ ڄاڻايل سببن ۽ اعتراضن تي ڪيل فيصلن جي روشنيءَ ۾ جوڳو قدم کڻندي.

(3) هڪ مهيني جو ڄاڻايل عرصو مڪمل ٿيڻ تي، حڪومت اعتراضن تي غور ڪرڻ بعد، جيڪڏهن ڪو هجي، تصديق ڪري سگهي ٿي يا نوٽيفڪيشن کي ختم ڪري سگهي ٿي.

(4) هن دفعه تحت نوٽيفڪيشن، جيستائين اهو ختم نه ڪيو وڃي، ان حقيقت جي جامع شاهدي هوندو ته ماڳ يا هنڌ جنهن سان اهو لاڳاپيل آهي اهو هن ايڪٽ جي مقصد لاءِ تحفظ ۾ ورتل ورثو آهي.

حڪومت جي تحفظ ۾
ورتل ورثي جو حق يا
سنيال حاصل ڪرڻ

Acquisition of
right in or
guardianship of a
protected
heritage of the

7. (1) ڪميٽي حڪومت جي منظوري سان ڪنهن تحفظ ۾ ورتل ورثي کي خريد ڪري سگهي ٿي يا ان جي سنيال ڪري سگهي ٿي.

(2) ڪميٽي ڪنهن تحفظ ۾ ورتل ورثي کي تحفو يا وصيت طور قبول ڪري سگهي ٿي.

(3) ڪنهن تحفظ ۾ ورتل ورثي جو مالڪ، لکت ذريعي ڪميٽي جوڙي ان کي تحفظ ۾ ورتل ورثي جو سنياليندڙ مقرر ڪري سگهي ٿو ۽ ڪميٽي حڪومت جي منظوري

سان اهڙي سنڀال واري حيثيت قبول ڪري سگهي ٿي.

(4) جڏهن ڪميٽي ذيلي دفعه (3) تحت تحفظ ۾ ورتل ورثي جي سنڀال قبول ڪئي آهي، مالڪ سواءِ ان جي جيئن هن ايڪٽ ۾ بياني طور مهيا ڪيو ويو آهي، ان کي تحفظ ۾ ورتل ورثي يا شئي ۾ ساڳي حيثيت، حق ۽ فائدو حاصل هوندو جيئن ان کي ڪميٽي سنڀاليندڙ مقرر نه ٿيڻ کان اڳ هيو.

(5) جڏهن ڪميٽي ذيلي دفعه (3) تحت تحفظ ۾ ورتل ورثي جي سنڀال قبول ڪئي آهي، دفعه 8 تحت ڪيل معاهدي سان لاڳاپيل هن ايڪٽ جون گنجائشون ڄاڻايل ذيلي دفعه تحت ڪيل لکت واري دستاويز لاڳو ٿينديون..

تحفظ ۾ ورتل ورثي جو

تحفظ

Preservation of
protected
heritage

8. (1) ڪميٽي حڪومت جي گذريل منظوري سان مالڪ کي حڪومت سان ڪنهن تحفظ ۾ ورتل ورثي جي تحفظ لاءِ معاهدي ۾ داخل ٿيڻ جي تجويز ڪري سگهي ٿي.

(2) هن دفعه تحت معاهدي ۾ شامل هوندا هيٺيان معاملو معاهدي ۾ شامل ڪرڻ لاءِ: يا انهن منجهان جيڪي ضروري هجن.

(a) تحفظ ۾ ورتل ورثي جي مرمت ۽ حوالگي ۽ ان جي نظرداري لاءِ مقرر ڪيل ڪنهن شخص جون ذميواريون؛

(b) مالڪ جي انهيءَ حق تي پابندي جنهن ذريعي هو تحفظ ۾ ورتل ورثي کي تباهه ڪري، ان کي هٽائي، ان ۾ تبديلي آڻي يا ان جو هليو بگاڙي؛

(c) تحفظ ۾ ورتل ورثي کي برقرار رکڻ يا ان جي ڇاڇ پڙتال ڪرڻ لاءِ ڪميٽيءَ طرفان مقرر ڪيل ڪن ماڻهن طرفان عوام کي يا عوام جي ڪنهن حصي کي ورثي تائين رسائيءَ

جي سهولت فراهم ڪرڻ؛

(d) مالڪ طرفان زمين جنهن تي تحفظ ۾ ورتل ورثو موجود آهي، اها وڪري لاءِ پيش ڪرڻ جي صورت ۾ حڪومت کي نوٽيس ڏنو ويندو ۽ اهڙي ورثي کي خريد ڪري حڪومت طرفان محفوظ بڻائڻ جو حق هوندو. يا اهڙي ورثي جو ڪو حصو ان جي مارڪيٽ قيمت تي خريد ڪيو ويندو.

(e) تحفظ ۾ ورتل ورثي کي محفوظ بڻائڻ جي سلسلي ۾ مالڪ يا حڪومت طرفان برداشت ڪيل خرچ ادا ڪرڻ؛
(f) تحفظ ۾ ورتل ورثي کي محفوظ بڻائڻ جي سلسلي ۾ ڪو معاملو جيڪو مالڪ ۽ حڪومت وچ ۾ معاهدي جو سبب آهي.

(3) هن دفعي تحت ڪنهن معاهدي جا قاعدا وقت بوقت حڪومت جي منظوري سان تبديل ڪري سگهجن ٿا.
(4) ڪا به ڌر ٻي ڌر کي ٽن مهينن جو لکت ۾ نوٽيس ڏئي معاهدو ختم ڪري سگهي ٿي.

(5) هن دفعي تحت معاهدو تحفظ ۾ ورتل ورثي جي ڪنهن دعويٰ دار شخص تي لاڳو ٿيندو. ان ڌر تحت جنهن جي ذريعي اهو معاهدو ڪيو ويو هجي.

(6) حڪومت طرفان تحفظ ۾ ورتل ورثي کي محفوظ بڻائڻ يا ان جي حفاظت تي آيل خرچ جي سلسلي ۾ حاصل ڪيل حق هن دفعي تحت معاهدو ختم ٿيڻ تي متاثر نه ٿيندو.

9. جيڪڏهن مالڪ نابالغي يا معذوري جي سبب ڪري پنهنجو پاڻ ڪم ڪرڻ جي، لائق نه آهي، ته ان طرفان قانوني طور مجاز بڻايل شخص دفعي 8 تحت مالڪاڻا اختيار استعمال ڪندو.

سنڀال نه ڪري
سگهندڙ مالڪ
Owners under
disability

رهتن جي اوڳاڙي Recovery of Arrears	10. (1) جيڪڏهن اهو سمجهيو ٿو وڃي ته ڪو شخص تحفظ ۾ ورتل ورثي کي تباهه ڪرڻ، هٽائڻ، تبديل ڪرڻ، بگاڙڻ يا ڏاهڻ چاهي ٿو يا ان تي تعمير ڪرڻ گهري ٿو يا محل وقوع جي ويجهو معاهدي جي شرطن سان تڪرار ۾ دفعه 8 تحت ان جي تحفظ خلاف ڪجهه ڪري ٿو ڪميٽي اهڙي پيڪڙي خلاف منع نامي جا حڪم جاري ڪري سگهي ٿي.
	(2) جيڪڏهن مالڪ يا ٻيو ڪو جيڪو دفعه 8 تحت تحفظ ۾ ورتل ورثي جي حفاظت ۽ مرمت لاءِ معاهدي تحت پابند آهي، اهو ڪميٽي جي خيال ۾ اهڙي مرمت يا حفاظت لاءِ گهربل ضروري قدم نه ٿو کڻي، يا اهڙي موزون وقت دوران جيڪو ڪميٽي طرفان طئي ڪيو ويو هجي، ان دوران اهڙا قدم نه ٿو کڻي، ته ڪميٽي ڪنهن شخص کي اهڙو قدم کڻڻ لاءِ بااختيار بڻائي سگهي ٿي، ۽ اهڙو قدم کڻڻ تي خرچ يا خرچ جو اهڙو حصو جيڪو معاهدي تحت مالڪ کي پرڻو هيو اهو مالڪ کان لينڊ رينيو جي رهتن جي مد ۾ وصول ڪيو ويندو.
	(3) هن دفعه تحت ڪيل حڪم سان متاثر شخص حڪومت کي اپيل ڪري سگهي ٿو جيڪا ان کي رد يا ان تي نظرثاني ڪري سگهي ٿي، ۽ ان جو فيصلو حتمي هوندو.
تحفظ ۾ ورتل ورثي جي مرمت لاءِ امداد جي درخواست	11. (1) جيڪڏهن ڪو مالڪ يا ٻيو ڪو بااختيار بڻايل شخص دفعه 8 تحت تحفظ ۾ ورتل ورثي جي حفاظت لاءِ معاهدي ۾ داخل ٿئي ٿو اهو ڪميٽي طرفان ان کي ڏنل ڪم کان انڪار ڪري ٿو يا اهڙي معاهدي تي عمل ۾ ناڪام ٿئي ٿو ۽ جيڪڏهن اهڙي ورثي جي مرمت جي مقصد لاءِ ڪو
Application of endowment to	

repair of a protected heritage	انڊومينٽ قائم ڪيو ويو آهي، يا اهڙن ٻين مقصدن لاءِ ته، ڪميٽي ڊسٽرڪٽ جج جي عدالت ۾ اهڙي انڊومينٽ يا ان جي حصي جي جوڳي استعمال لاءِ ڪيس داخل ڪري سگهي ٿي. (2) ذيلي دفعو (1) تحت درخواست جي ٻڌڻي تي ڊسٽرڪٽ جج سمن جاري ڪري سگهي ٿو ۽ مالڪ ۽ ڪنهن شخص جنهن جي شاهدي سندس لاءِ ضروري هجي ان کان پڇاڻو ڪري سگهي ٿو ۽ انڊومينٽ جي جوڳي استعمال يا ڪنهن ڌر لاءِ حڪم جاري ڪري سگهي ٿو ۽ اهڙي ڪنهن حڪم تي ايئن عمل ڪيو ويندو جيئن اهو هڪ سول ڪورٽ جي ڊڪري هيو.
تحفظ ۾ ورتل ورثي جي لازمي خريد Compulsory Purchase of Protected heritage	12. جيڪڏهن حڪومت سمجهي ته تحفظ ۾ ورتل ورثي کي تباهه ٿيڻ، نقصان پهچڻ يا زبون حال ٿيڻ جو خطرو آهي ته، حڪومت ان کي لينڊ اڪويزيشن ايڪٽ، 1894 جي گنجائشن موجب حاصل ڪري سگهي ٿي، جيئن تحفظ ۾ ورتل ورثي جي حفاظت ايڪٽ موجب ”عوامي مقصد“ هجي. (2) ذيلي دفعو (1) تحت مليل ضروري خريد جا اختيار هيٺين صورت ۾ استعمال نه ڪيا ويندا: (a) تحفظ ۾ ورتل ورثو جيڪو يا جنهن جو حصو باقاعدي سان مذهبي پيروي ڪاري لاءِ استعمال ٿيندو رهيو آهي يا (b) ڪو تحفظ ۾ ورتل ورثو جيڪو دفعو 8 تحت ڪيل معاهدي ۾ ايندو هجي.
تحفظ ۾ ورتل ورثي جي مرمت	13. ڪميٽي هر تحفظ ۾ ورتل ورثي جي سار سنڀال ۽ تحفظ ڪندي جنهن جا ڪي به حق جيڪي دفعو 7 ۾ ڄاڻايل آهن،

Maintenance of protected heritage	حکومت حاصل ڪيا آهن يا جيڪو حڪومت دفعہ 12 تحت حاصل ڪيو آهي.
حصيداري ۽ امداد Contributions and donations	14. ڪميٽي تحفظ ۾ ورتل ورثي جي مرمت جي مد ۾ رضاڪاراڻي طور رقم ۽ امداد حاصل ڪري سگهي ٿي ۽ ان طرفان اهڙيءَ ريت حاصل ڪيل ڪن فنڊس جي انتظام ۽ استعمال لاءِ حڪم جاري ڪري سگهي ٿي. بشرطيڪ هن دفعہ تحت حاصل ڪيل ڪا به رقم ٻئي ڪنهن مقصد لاءِ استعمال نه ڪئي ويندي، سواءِ ان مقصد جي جنهن لاءِ اها ڏني وئي آهي.
تحفظ ۾ ورتل ورثي جو مقصد ۽ استعمال Purpose and use of protected heritage	15. هن ايڪٽ تحت تحفظ ۾ ورتل ورثو اعلانيه مقصدن ان جي خلاف استعمال نه ڪيو ويندو.
تحفظ ۾ ورتل ورثي ۾ حڪومت جو حق ضايع ٿيڻ Relinquishment of Government rights in a protected heritage	16. حڪومت جي منظوري سان، ڪميٽي: (a) جتي هن ايڪٽ تحت ڪنهن تحفظ ۾ ورتل ورثي جي سلسلي ۾ حڪومت طرفان حق حاصل ڪيا ويا هجن ڪنهن وڪري، لينز تحفي يا وصيت جي سلسلي ۾ اها اهڙيءَ ريت حاصل ڪيل حق اهڙيءَ شخص جي حق ۾ ختم ڪري سگهي ٿي، جيڪو وقتي طور اهڙي ورثي جو مالڪ آهي؛ يا (b) تحفظ ۾ ورتل ورثي جي هن ايڪٽ تحت قبول ڪيل سار سنڀال ختم ڪري سگهي ٿي.
مخصوص تحفظ ۾	17. (1) اهڙن قاعدن موجب جيڪي حڪومت طرفان بڻايا

ورتل ورثي تي پهچ جو حق Right of access to certain protected heritage ڏنڊ Penalty	وڃن، عوام کي هن ايڪٽ تحت حڪومت طرفان سنڀاليل ڪنهن تحفظ ۾ ورتل ورثي تائين پهچ جو حق حاصل هوندو. (2) ذيلي دفعو (1) تحت ڪو قاعدو جوڙڻ وقت حڪومت اهو طئي ڪري سگهي ٿي ته ان جي پڇڪڙي سزا جوڳي هوندي جنهن جو ڏنڊ پنجويهه هزار رپين کان وڌي سگهي ٿو. 18. جتي مالڪ سميت ڪو شخص هن ايڪٽ تحت حڪومت طرفان سنڀاليل تحفظ ۾ ورتل ورثي کي تباهه ڪري ٿو هتائي ٿو نقصان پهچائي ٿو تبديل ڪري ٿو يا ان جو ڏيک بگاڙي ٿو يا ان سلسلي ۾ دفعو 8 تحت جيڪو معاهدو ڪيو ويو هو ان جي پڇڪڙي ڪري ٿو اهو ڏنڊ جي سزا جو مستحق هوندو جيڪا هڪ لک رپين تائين وڌي سگهي ٿو يا قيد جي سزا سان جيڪا ٽن سالن تائين وڌي سگهي ٿي، يا ٻئي گڏ. 19. هن ايڪٽ جون گنجائشون وقتي طور لاڳو ڪنهن ٻئي قانون تي اثر انداز نه ٿينديون. 20. حڪومت هن ايڪٽ جي مقصدن لاءِ قاعدا جوڙي سگهي ٿي. 21. ڪو ڪيس يا مقدمو يا ٻي ڪا قانوني ڪارروائي هن ايڪٽ يا ان تحت جوڙيل قاعدن تحت سٺي نيت سان ڪيل ڪنهن ڪم يا ڪجهه ڪرڻ جي ارادي تي حڪومت، ڪميٽي، چيئرمين، ميمبر يا ڪميٽي جي ڪنهن ٻئي عملدار خلاف نه ٿيندي. نوٽ: - ايڪٽ جو مذڪوره ترجمو عام ماڻهن جي واقفيت لاءِ آهي جيڪو ڪورٽ ۾ استعمال نٿو ڪري سگهجي.
--	--

